

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Νικόλαος Μπεζαντάκος , Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών Αμφιλόχιος Παπαθωμάς , Επίκουρος Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών Ευαγγελία Λουτριανάκη , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β'θμιας Εκπαίδευσης Βασίλειος Χαραλαμπίκος , Φιλολόγος
ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Αλέξανδρος Κεσίσογλου , Αναπληρωτής Καθηγητής του Παν/μίου Ιωαννίνων Μαρίνα Δεδούλη , Σχολική Σύμβουλος Γεωργία Κατσαγάνη - Γιαννακοπούλου , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β'θμιας Εκπαίδευσης
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Σπυρίδων Καράμπαλης , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Σωτήριος Γκλαβάς , Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Σεβαστιανή Μακρή , Ζωγράφος
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση
το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Νικόλαος Μπεζαντάκος   Αμφιλόχιος Παπαθωμάς
Ευαγγελία Λουτριανάκη   Βασίλειος Χαραλαμπάκος

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	9
A. Γενικές αρχές του μαθήματος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας από το πρωτότυπο	
1. Ο σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος.....	9
2. Οι επιμέρους στόχοι της διδασκαλίας του μαθήματος	9
B. Γενικές προτάσεις αξιοποίησης του διδακτικού υλικού	10
1. Η δομή και η χρήση των βιβλίων μαθητή.....	10
1.1 Η επιλογή των κειμένων	10
1.2 Η διάρθρωση των Ενοτήτων	11
2. Οργάνωση και μέθοδος της γλωσσικής διδασκαλίας	12
3. Διδακτικές αρχές κατά τον σχεδιασμό του μαθήματος	15
4. Οδηγίες για τη διδασκαλία των επιμέρους Ενοτήτων	15
5. Αξιοποίηση της βιβλιογραφίας και δικτυογραφίας	16
Γ. Προτάσεις αξιολόγησης.....	18
1. Γενικές αρχές.....	18
2. Αξιολόγηση του μαθητή.....	19
Διδακτικές Προτάσεις	
Ενότητα 1	21
Ενότητα 2	30
Ενότητα 3	32
Ενότητα 4	37
Ενότητα 5	42
Ενότητα 6	47
Ενότητα 7	51
Ενότητα 8	56
Ενότητα 9	60
Ενότητα 10	65
Ενότητα 11	68
Ενότητα 12	72
Ενότητα 13	76
Ενότητα 14	80
Ενότητα 15	83
Ενότητα 16	87
Ενότητα 17	90
Ενότητα 18	94
Κριτήρια αξιολόγησης	99

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

[Με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για τη διδασκαλία του μαθήματος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο]

1. Ο σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος

Το πνεύμα της εποχής και οι σύγχρονες ανάγκες ευνοούν την εξειδίκευση, επιβάλλουν όμως και την απόκτηση **γενικής παιδείας**. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στη διάπλαση ανθρώπων σκεπτόμενων, καλλιεργημένων και δημιουργικών με σφαιρική γνώση **βασικών αρχών και στοιχείων των ανθρωπιστικών και των θετικών επιστημών**.

Το μορφωτικό αγαθό που προσφέρει το σχολείο επιβάλλεται να εξασφαλίζει **ολόπλευρη και ισόροπη ανάπτυξη** του ανθρώπου που ζει το παρόν και οραματίζεται και συνδιαμορφώνει το μέλλον ως ελεύθερος και δημοκρατικός πολίτης της χώρας του, αλλά και της Ενωμένης Ευρώπης. Το **μάθημα των αρχαίων ελληνικών** μπορεί –και οφείλει– να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτών με **αίσθηση αυτοσυνειδησίας**, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, λαμβάνοντας ως δεδομένο το γεγονός ότι η αρχαία ελληνική γραμματεία δίνει εναύσματα για προεκτάσεις και αναλογίες σε κάθε τομέα του επιστητού της σύγχρονης εποχής (π.χ. στην πολιτική, την επιστήμη, την τέχνη) και ότι περιλαμβάνει διαχρονικά μηνύματα, κρίνεται αναγκαία η **διασύνδεση του μαθήματος** με άλλα μαθήματα (**διαθεματική προσέγγιση**): ιστορία, νεοελληνική γλώσσα, κοινωνική και πολιτική αγωγή, τεχνολογία κ.ά. Τα αρχαία ελληνικά κείμενα, πέρα από την ανθρωπιστική παιδεία που παρέχουν, συμβάλλουν στην ανάπτυξη της **κριτικής σκέψης** και στη διαμόρφωση **ελεύθερης και υπεύθυνης προσωπικότητας**.

Πιστεύουμε ότι η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής και μεταγενέστερης γραμματείας από το πρωτότυπο μπορεί να προσφέρει στον σύγχρονο μαθητή και μελλοντικό Ευρωπαίο πολίτη **διπλή ωφέλεια**: πρώτον, τη βεβαιότητα ότι η ανθρώπινη σκέψη έχει θεμέλια που μένουν αλλόνητα μέσα στους αιώνες και μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο οδηγό για το μέλλον· δεύτερον, την άμεση επαφή με την αρχαία ελληνική γλώσσα, ώστε να κατανοήσει τη συνέχεια των διαφόρων μορφών της ελληνικής γλώσσας, από την αρχή της μέχρι σήμερα, μέσω της φυσιολογικής εξέλιξής της. Έτσι, ουσιαστικά η μελέτη της Αρχαίας Ελληνικής είναι μια πορεία προς τη **γλωσσική αυτογνωσία** του μαθητή.

2. Οι επιμέρους στόχοι της διδασκαλίας του μαθήματος

Με τη διδασκαλία κειμένων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας από το πρωτότυπο επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν την **πνευματική δημιουργία των αρχαίων Ελλήνων**, με την οποία συνδέεται άρρηκτα ο νεοελληνικός πολιτισμός και η οποία αποτέλεσε τη βάση για τη διαμόρφωση του

ελληνορωμαϊκού και, αργότερα, του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού. Η συνεισφορά αυτή από μόνη της επιβάλλει τη μελέτη της – όχι όμως και τη μυθοποίησή της.

- Να επικοινωνήσουν με **κείμενα που προβάλλουν τη σπουδαιότητα του αρχαίου κόσμου**, δηλαδή φωτίζουν σημαντικές στιγμές της αρχαίας πολιτισμικής δραστηριότητας και περιλαμβάνουν τα κύρια σημεία για τη δημιουργία μιας εικόνας του αρχαίου κόσμου – κατά το δυνατόν σφαιρικής.
- Να ανακαλύψουν και να εκτιμήσουν τη **λογοτεχνική αξία** των έργων των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Αυτό θα γίνει αν γνωρίσουν τους βασικούς κανόνες και τη δομή της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μέσα από τα πρωτότυπα κείμενα, χωρίς τη μεσολάβηση του μεταφραστή, και αποκτήσουν έτσι μια πρώτη αίσθηση της αρμονίας, της πυκνότητας, της ακρίβειας και της ποικιλίας αυτής της γλώσσας, όπως χρησιμοποιήθηκε στα κείμενα της κλασικής εποχής. Νομίζουμε ότι η κατανόηση της δομής ενός αρχαίου κειμένου έχει την ίδια παιδευτική αξία με την κατανόηση της λύσης, π.χ., μιας αλγεβρικής εξίσωσης. Εξάλλου, είναι αυτονόητο ότι μελετά κανείς καλύτερα ένα λογοτεχνικό κείμενο στο πρωτότυπό του παρά μεταφρασμένο.

Ειδικά για την Α' Γυμνασίου, αποτελεί **πρόκληση** η πρώτη θετική επαφή των μαθητών με την Αρχαία Ελληνική. Οι μαθητές θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι μιλούν μια μεταγενέστερη μορφή της ελληνικής γλώσσας, η οποία εξελίχθηκε σε συνάρτηση με τον πολιτισμό. Ο διδάσκων πρέπει να προβάλλει συνεχώς τη **στενή σχέση Αρχαίας και Νέας Ελληνικής** σε όλα τα επίπεδα.

B. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

1. Η δομή και η χρήση των βιβλίων μαθητή

Η δομή των διδακτικών εγχειριδίων των τριών τάξεων του Γυμνασίου υπαγορεύθηκε από τους γενικούς σκοπούς και τους ειδικότερους στόχους του μαθήματος, όπως αυτοί καθορίζονται στο διαθεματικό πλαίσιο και στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Τα εγχειρίδια εισάγουν τους μαθητές **σταδιακά** στην αρχαία ελληνική γλώσσα, η μάθηση της οποίας παρουσιάζεται όχι ως αυτοσκοπός αλλά ως μέσο για να αποκτήσει ο μαθητής άμεση πρόσβαση στην αρχαία ελληνική γραμματεία και στον πολιτισμό που τη δημιούργησε, από όπου πηγάζει και ο γλωσσικός πλούτος της Αρχαίας Ελληνικής και κατ' επέκταση της Νέας. Η **σύνδεση, μάλιστα, με τη Νέα Ελληνική** αποτελεί βασική αφορμή για τη διδασκαλία του λεξιλογίου, της ετυμολογίας, της γραμματικής και του συντακτικού.

Το εγχείρημά μας βασίζεται σε υλικό που στόχο έχει να συγκινήσει τους μαθητές, να τους ευαισθητοποιήσει, να προκαλέσει –και να διατηρήσει– το ενδιαφέρον τους. Η διδακτική πράξη έχει αποδείξει ότι μαθητές που συμμετέχουν **ενεργά και βιωματικά** στη μαθησιακή διαδικασία είναι σε θέση να κατακτήσουν καλύτερα τη γλώσσα και να κατανοήσουν σε μεγαλύτερο βαθμό την αρχαία ελληνική γραμματεία και τον πολιτισμό, καθώς και το συσχετισμό τους με σύγχρονες μορφές λογοτεχνίας και πολιτισμού. Γι' αυτό και γίνεται εκτεταμένη προσπάθεια να ενταχθούν **διαθεματικές και δημιουργικές δραστηριότητες** σε όσο το δυνατόν περισσότερες Ενότητες.

1.1 Η επιλογή των κειμένων

Τα κείμενα που επιλέξαμε φροντίσαμε να είναι **ελκυστικά** και ταυτοχρόνως **αποτελεσματικά**, με στόχο να αγαπήσουν οι μαθητές το μάθημα και να αποκτήσουν τις γνώσεις που θα τους επιτρέψουν να κατανοήσουν τις ρίζες της γλώσσας που μιλούν.

Όσον αφορά στα κείμενα του βιβλίου της Α' Γυμνασίου, η επιλογή τους, προκειμένου να πληρούν όλες τις προδιαγραφές και επιπλέον να είναι εύκολα και κατανοητά σε επίπεδο γλωσσικό, αποδείχθηκε δύσκολο έργο. Μερικά κείμενα του βιβλίου ίσως δυσκολέψουν τον μαθητή, ωστόσο το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται με τη βοήθεια των Γλωσσικών σχολίων, τα οποία είναι εκτενέστατα. Παρακάτω δίνονται οδηγίες για την πρώτη προσπέλαση του κειμένου.

Η επιλογή των κειμένων βασίστηκε ακόμη στις **δυνατότητες** που προσφέρουν πολλά από αυτά **για διαθεματικές προσεγγίσεις**. Έγινε προσπάθεια να επιλεγούν κείμενα που να συνδέονται με τη σύγχρονη πραγματικότητα, με θέματα που αφορούν την καθημερινή ζωή και ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στον καθηγητή να εφαρμόσει μια **βιομαθητική μέθοδο διδασκαλίας**, που θα καταστήσει τη μαθησιακή διαδικασία πιο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική. Έμφαση δόθηκε στις έννοιες της αλληλεπίδρασης, της επικοινωνίας, της μεταβολής, της ομοιότητας-διαφοράς και του πολιτισμού. Είναι ευνόητο ότι δεν προσφέρονται όλα τα κείμενα για τέτοιου είδους προσεγγίσεις, καθώς επιλέχθηκαν βάσει και άλλων κριτηρίων, που αφορούν κυρίως τη γλωσσική διδασκαλία.

Επίσης, οι αφορμές που δίνει ένα κείμενο για **δημιουργικές δραστηριότητες** αποτέλεσε βασικό κριτήριο επιλογής. Σε αρκετές Ενότητες προτείνονται δημιουργικές δραστηριότητες τις οποίες μπορούν οι διδάσκοντες, αν υπάρχει χρόνος, να αναθέτουν στους μαθητές, ώστε να αποκτούν αυτοί βιομαθητική σχέση με το κείμενο.

Τέλος, ακολουθήθηκε η οδηγία των προδιαγραφών συγγραφής που προβλέπει **αφόρμηση** από το κείμενο για τη διδασκαλία της γραμματικής, της σύνταξης και του ετυμολογικού. Ωστόσο, η συγγραφική ομάδα δεν αντιμετώπισε αυτή την προδιαγραφή ως αυτοσκοπό. Έτσι, θεωρήθηκαν αρκετές δύο ή τρεις αφορμήσεις από το κείμενο και συμπληρωματικά παρέχονται παραδείγματα εκτός κειμένου για εμπέδωση του εξεταζόμενου κάθε φορά φαινομένου.

1.2 Η διάρθρωση των Ενότητων

Στόχος του εγχειριδίου είναι αφενός να γνωρίσουν οι μαθητές βασικές δομές της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, αφετέρου να αποκτήσουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν αυτή τη γνώση για την κατανόηση αρχαίων ελληνικών κειμένων.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι οι πληροφορίες για την αρχαία ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό της μεταφέρονται όχι μόνο μέσα από τον γραπτό λόγο, αλλά και μέσα από τη χρήση πλούσιου εικονιστικού υλικού, το οποίο στοχεύει στην ανάπτυξη του «οπτικού/εικονικού γραμματισμού» (visual literacy) των μαθητών.

Η δομή κάθε Ενότητας του εγχειριδίου διακρίνεται σε τρία μέρη:

Το **Α' Μέρος (Κείμενο)** περιλαμβάνει:

- Κείμενο (κατά το δυνατόν αυτούσιο ή με τις ελάχιστες αναγκαίες διασκευές).
- Σύντομη εισαγωγή ή ενημερωτικό σημείωμα για το διδασκόμενο κείμενο.
- Σχόλια γλωσσικά ή ερμηνεύματα απαραίτητα για την κατανόηση του κειμένου. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει σύνδεση με τη Νέα Ελληνική με αφορμή κοινές λέξεις και φράσεις.
- Ερμηνευτικά σχόλια και στοιχεία πραγματολογικής φύσεως για την πληρέστερη κατανόηση του κειμένου.
- Ερωτήσεις που συμβάλλουν στην κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου.
- Διαθεματικές ερωτήσεις που ωθούν στην αξιοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων από άλλα μαθήματα ή που συνδέουν το ιστορικό παρελθόν με το παρόν.

Το **Β' Μέρος (Λεξιλογικός Πίνακας – Ετυμολογικά)** περιλαμβάνει:

- Λεξιλογικό πίνακα, ο οποίος αφορμάται από λέξη του κειμένου της Ενότητας και περιλαμβάνει

ομόρριζα, απλά και σύνθετα, της λέξης στην Αρχαία Ελληνική και τη Νέα Ελληνική. Ο πίνακας περιέχει τρεις στήλες: στην πρώτη καταχωρίζονται λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής, στη δεύτερη λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής που χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα στη Νέα Ελληνική και στην τρίτη στήλη λέξεις της Νέας Ελληνικής.

- Ασκήσεις εμπέδωσης του πίνακα και περαιτέρω λεξιλογικές επί του κειμένου.
- Σταδιακή διδασκαλία της παραγωγής λέξεων στην Αρχαία Ελληνική.
- Ασκήσεις εμπέδωσης και ασκήσεις σύνδεσης με τη Νέα Ελληνική.

Το Γ' Μέρος (Γραμματική – Σύνταξη) περιλαμβάνει:

- Αφόρμηση από το κείμενο της Ενότητας για τη διδασκαλία των φαινομένων.
- Συστηματική διδασκαλία βασικών στοιχείων της γραμματικής και του συντακτικού, βάσει χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, συνοδευόμενη από εποπτικά διαγράμματα και πίνακες. Πολύ χρήσιμος κρίνεται ο συσχετισμός με τα αντίστοιχα φαινόμενα της Νέας Ελληνικής, όπου αυτό είναι δυνατό.
- Ποικίλες ασκήσεις, κυρίως αντικειμενικού τύπου (πολλαπλής επιλογής, μετασχηματιστικές, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης κ.ά.), για την κατανόηση και εμπέδωση των διδασκόμενων γλωσσικών στοιχείων.

Το **Επίμετρο** στο τέλος του βιβλίου περιλαμβάνει μικρά παράλληλα κείμενα, χρήσιμα για σύντομες ασκήσεις συγκριτικής ανάγνωσης. Τα κείμενα αυτά συνοδεύονται από σύντομο γλωσσικό ή ερμηνευτικό σχολιασμό για την καλύτερη αξιοποίησή τους. Ακολουθούν το λεξιλόγιο των κειμένων, πίνακες αρχικών χρόνων ρημάτων και συγκεντρωτικοί πίνακες φαινομένων της γραμματικής, της σύνταξης και της ετυμολογίας.

2. Οργάνωση και μέθοδος της γλωσσικής διδασκαλίας

Όσον αφορά τις **Διδακτικές Προτάσεις**, στο Βιβλίο του Καθηγητή υπάρχουν οδηγίες διδασκαλίας για όλα τα μέρη, οι οποίες δίνουν έμφαση στις επισημάνσεις που πρέπει να γίνουν επί του κειμένου ή των φαινομένων. Ο διδάσκων, βέβαια, καλείται να εμπλουτίσει τη διδασκαλία ανάλογα με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες της τάξης.

Α' Μέρος (Κείμενο)

Ο **τίτλος** είναι το πρώτο στοιχείο με το οποίο έρχεται σε επαφή ο μαθητής πριν από την ανάγνωση του κειμένου. Η σχέση του με το κείμενο είναι άμεση· προϋδεάζει τον μαθητή για το περιεχόμενο του κειμένου και συνοψίζει τα βασικά θέματά του. Αποτελεί την αφόρμηση για την πρώτη επαφή με το θέμα του κειμένου ή με τη νοηματική προσέγγισή του στη συνέχεια.

Το **εισαγωγικό σημείωμα** είναι ευσύνοπτο και παρέχει βασικές πληροφορίες για τον συγγραφέα και την εποχή του, καθώς και κάποιες διευκρινίσεις που καθιστούν την ανάγνωση και επεξεργασία του κειμένου ευκολότερη. Στο Βιβλίο του Καθηγητή παρατίθενται συμπληρωματικά σχόλια για τον συγγραφέα και το έργο του, τα οποία ο διδάσκων μπορεί να αξιοποιήσει εφόσον το κρίνει απαραίτητο.

Τα **γλωσσικά σχόλια** είναι σύντομα και περιεκτικά. Δίνουν τη μετάφραση όλων των λέξεων και φράσεων που είναι απαραίτητες για την κατανόηση του κειμένου, καθώς και ομόρριζα βασικών λέξεων στη Νέα Ελληνική.

Τα **ερμηνευτικά σχόλια** υποβοηθούν την κατανόηση του κειμένου. Η έκτασή τους κυμαίνεται ανάλογα με τους διδακτικούς στόχους που έχουν τεθεί στην αρχή της Ενότητας. Στο Βιβλίο του Καθηγητή παρατίθενται και κάποια συμπληρωματικά σχόλια για το κείμενο κάθε Ενότητας.

Οι **ερωτήσεις** που συνοδεύουν το κείμενο στοχεύουν τόσο στην κατανόηση όσο και στη σύνδεση με άλλα μαθήματα ή τη σύγχρονη πραγματικότητα. Επίσης δίνουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, έναυσμα για δημιουργική εργασία ή έρευνα σχετική με τη θεματολογία του κειμένου.

Β' Μέρος (Λεξιλογικός Πίνακας – Ετυμολογικά)

Β1. Λεξιλογικός Πίνακας

Στην Α' Γυμνασίου η παράθεση των Λεξιλογικών Πινάκων υπηρετεί την προσπάθεια να δοθούν στον μαθητή λέξεις **ομόρριζες, απλές και σύνθετες**, τόσο στην Αρχαία όσο και στη Νέα Ελληνική, με βασικό σκοπό την εξοικείωσή του με την ελληνική γλώσσα και παράλληλα τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του.

Ο Λεξιλογικός Πίνακας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτελείται από **τρεις στήλες**. Στην πρώτη στήλη δίνονται λέξεις που χρησιμοποιούνται μόνο στην Αρχαία Ελληνική και, αντίστοιχα, στην τρίτη στήλη λέξεις που χρησιμοποιούνται μόνο στη Νέα Ελληνική. Η μεσαία στήλη αποτελείται από λέξεις κοινές και στις δύο μορφές της γλώσσας. Ο μαθητής θα συνειδητοποιήσει από τη στήλη αυτή ότι λέξεις της Αρχαίας χρησιμοποιούνται αυτούσιες και στη Νέα Ελληνική και από τον ίδιο, με τη διαφορά ότι κάποιες από αυτές έχουν διαφοροποιημένη σημασία, θέμα στο οποίο συστήνεται να επιμείνει ο εκπαιδευτικός στην τάξη (οι σημασίες αρκετών λέξεων δίνονται τόσο στην Αρχαία όσο και στη Νέα Ελληνική).

Στον **Λεξιλογικό Πίνακα** έχουν επιλεγεί λέξεις οι οποίες:

- α) Απαντούν στο κείμενο (οι ίδιες ή ομόρριζές τους) τουλάχιστον μία φορά. Κατ' αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να δείξει στο κείμενο τις λέξεις που θέλει να διδάξει. Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις ο διδάσκων μπορεί να χρησιμοποιήσει λέξεις του κειμένου ως αφετηρία για ευχάριστο παιχνίδι, το οποίο θα οδηγήσει το παιδί στην ανακάλυψη λέξεων της ίδιας οικογένειας.
- β) Έχουν συνάφεια με το διδασκόμενο αντικείμενο των Ετυμολογικών στο ίδιο κεφάλαιο. Επιλέχθηκαν λέξεις στον Πίνακα που μπορούν να δώσουν υλικό και να τεκμηριώσουν με παραδείγματα το διαφορετικό κάθε φορά φαινόμενο των Ετυμολογικών.

Στην αρχή του Πίνακα καταγράφονται οι λέξεις στον συγκεκριμένο τύπο που απαντούν στο κείμενο. Με αφορμή αυτόν επιχειρείται η λεξιλογική ενασχόληση με τη συγκεκριμένη γλωσσική οικογένεια, από την οποία δίνονται κυρίως (για λόγους οικονομίας χώρου) οι βασικές λέξεις.

Κάθε Πίνακας συνοδεύεται κατά κανόνα από **ποικιλία ασκήσεων**, που αφορούν τόσο την Αρχαία όσο και τη Νέα Ελληνική, και ο μαθητής καλείται να εφαρμόσει διάφορους παιδαγωγικούς μηχανισμούς σκέψης. Οι ασκήσεις αυτές συχνά ζητούν τη δημιουργία προτάσεων, άλλοτε αντιστοίχιση και άλλοτε συμπλήρωση κενών με την κατάλληλη λέξη από τον Πίνακα. Στο Βιβλίο του Καθηγητή ο εκπαιδευτικός μπορεί να βρει, κατά περίπτωση, περισσότερες ασκήσεις για εμπέδωση.

Στο Βιβλίο του Καθηγητή, για διευκόλυνση του εκπαιδευτικού, δίνονται επιλεκτικά και αντιπροσωπευτικά οι απαντήσεις ορισμένων ασκήσεων. Επίσης δίνονται στον εκπαιδευτικό, σε μερικές Ενότητες, κάποιες ετυμολογικές ή/και σημασιολογικές πληροφορίες ή λέξεις που παρουσιάζουν ξεχωριστό ενδιαφέρον. Ετυμολογία λέξεων, χρήση λόγιων εκφράσεων και φράσεων της Αρχαίας Ελληνικής (π.χ. από *καταβολής κόσμον, ειρήσθω εν παρόδω*) που έχουν διατηρηθεί ζωντανές και στη Νέα Ελληνική, άλλοτε χρησιμοποιούνται για ασκήσεις και άλλοτε αποτελούν μικρά ενδιαφέροντα σχόλια, σε μια προσπάθεια η Αρχαία Ελληνική να γίνει προσιτή και να κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών.

B2. Ετυμολογικά

Στο μέρος αυτό του εγχειριδίου επιδιώκεται μια πρώτη σφαιρική προσέγγιση των ετυμολογικών φαινομένων. Σκόπιμα δίνονται σε κάθε κεφάλαιο τα βασικά θέματα της θεωρίας του με κάποια αντιπροσωπευτικά παραδείγματα. Για περαιτέρω στοιχεία συνιστάται η αξιοποίηση των αντίστοιχων κεφαλαίων της γραμματικής.

Η **παραγωγή** θα αποτελέσει το αντικείμενο της ετυμολογίας της Α' Γυμνασίου.

Σε **σχεδιαγραμματικό πίνακα** παρατίθενται οι παραγωγικές καταλήξεις με κατάλληλα παραδείγματα, κατά κανόνα μέσα από το κείμενο, για την τεκμηρίωση κάθε ετυμολογικού φαινομένου.

Οι **ασκήσεις** που ακολουθούν αποσκοπούν στην εμπέδωση του διδασκόμενου κάθε φορά φαινομένου. Συχνά δίνονται ασκήσεις με παραδείγματα από την αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα, προκειμένου να παρακολουθήσουν οι μαθητές τη σημασιολογική εξέλιξη των λέξεων.

Σε αρκετές ασκήσεις συνιστάται η χρήση λεξικών της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής. Ο εκπαιδευτικός κρίνεται σκόπιμο να ενθαρρύνει τους μαθητές προς αυτή την κατεύθυνση. Οι μαθητές θα πρέπει να εξοικειωθούν με τη χρήση των λεξικών της γλώσσας (τόσο της Αρχαίας όσο και της Νέας Ελληνικής) και να γνωρίσουν τη λειτουργία των πολύτιμων αυτών εγχειριδίων, κάτι που σίγουρα θα τους φανεί πολλές φορές χρήσιμο στη γνωστική τους διαδρομή.

Και σε αυτή την ενότητα, δίνονται στο Βιβλίο του Καθηγητή για διευκόλυνση του εκπαιδευτικού επιλεκτικά και αντιπροσωπευτικά οι απαντήσεις ορισμένων ασκήσεων.

Γ' Μέρος (Γραμματική – Σύνταξη)

Η οργάνωση της γλωσσικής διδασκαλίας στηρίζεται σε μια πλατιά αντίληψη η οποία υπαγορεύει μια **συνολική και πολυεπίπεδη προσέγγιση του αρχαιοελληνικού λόγου**. Σύμφωνα με αυτή, επιδιώκεται να γνωρίσει ο μαθητής ικανοποιητικά τα βασικά στοιχεία της Αρχαίας Ελληνικής, με παράλληλη άσκηση σε τρία επίπεδα:

- στο επίπεδο του γλωσσικού συστήματος (γραμματικής και σύνταξης)
- στο σημασιολογικό επίπεδο (λεξιλόγιο)
- στο επίπεδο της πρόσληψης του κειμένου (οργανωμένος λόγος).

Αξιοποιώντας αναλογικά την εμπειρία από τη διδασκαλία των ομιλούμενων γλωσσών, δε διδάσκουμε τα γλωσσικά στοιχεία αυτόνομα και ανεξάρτητα από το γλωσσικό περιβάλλον τους (παρά μόνο προς στιγμήν) αλλά ενταγμένα σε συγκεκριμένη μονάδα του λόγου (πρόταση, παράγραφο, μικροκείμενο).

Παράλληλα και συμπληρωματικά προς την κάθετη διάταξη των φαινομένων, προβλέπονται και οριζόντιες διασυνδέσεις των γλωσσικών στοιχείων, ώστε να προβάλλει εναργέστερα η λειτουργία τους στον λόγο, αλλά και η μεταξύ τους σχέση.

Ιδιαίτερα αξιοποιείται η γνώση των βασικών γραμματικών και συντακτικών κατηγοριών της Νέας Ελληνικής για τη διδασκαλία των αντίστοιχων της Αρχαίας. Η πορεία αυτή **από τη συγχρονία στη διαχρονία**, και όχι αντίστροφα, είναι αποτελεσματικότερη και ασφαλέστερη, αφού ξεκινά από *οικείες* προς τον μαθητή δομές και προχωρεί σε μορφές που δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμες.

Συνοργάνωση των γνώσεων

Η συνολική μήση των μαθητών στον αρχαίο λόγο συνδυάζεται πάντοτε με την άσκησή τους στη γλωσσική κατανόηση των κειμένων. Δεδομένου ότι το νόημα δε βρίσκεται στη μεμονωμένη λέξη ή φράση, στρέφουμε συστηματικά την προσοχή των μαθητών όχι σε ανεξάρτητες λέξεις ή τύπους αλλά σε **οργανωμένο λόγο** και τους ασκούμε στη γλωσσική κατανόησή του.

Ο διδάσκων συνδυάζει τα γλωσσικά σχόλια με το γλωσσικό αίσθημα των μαθητών, προκειμένου να αποδώσει μαζί τους, τουλάχιστον δύο φορές μέσα στην τάξη, το νόημα του κειμένου.

Η **πρωτοβάθμια κατανόηση** του κειμένου, που επιχειρείται στην Α', συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται στις επόμενες τάξεις με τη **μετάφραση**, που είναι σύνθετη πνευματική γλωσσική άσκηση κατά την οποία δε μεταγλωττίζεται τυπικά το αρχαίο κείμενο, αλλά αναζητούνται οι νοηματικά ισοδύναμες εκφράσεις της Νέας Ελληνικής, για να αποδοθεί το νόημα και το χρώμα του αρχαίου λόγου.

3. Διδακτικές αρχές κατά τον σχεδιασμό του μαθήματος

Ο διδάσκων οφείλει να τηρεί στον σχεδιασμό του μαθήματος τις βασικές διδακτικές αρχές που αναπτύσσονται παρακάτω:

Παρώθηση: Η συναίσθηση προόδου και επίτευξης στόχων είναι θεμελιώδες στοιχείο παρώθησης, για να συνεχίσουν οι μαθητές να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

Ενεργός συμμετοχή και αυτόνομη μάθηση: Ο διδάσκων παροτρύνει τους μαθητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, είτε εργαζόμενοι αυτόνομα είτε συμμετέχοντας σε ομάδες εργασίας, χωρίς ωστόσο να παραλείπει να τους ενθαρρύνει να ζητούν βοήθεια είτε από τον ίδιο είτε από άλλους συμμαθητές τους (peer learning), όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Ολιστική (σφαιρική) προσέγγιση: Τα κείμενα που περιέχονται στο εγχειρίδιο δεν εξυπηρετούν μόνο την κατανόηση της γλώσσας και την απόκτηση γνώσεων για τις γλωσσικές δομές της Αρχαίας Ελληνικής. Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι επίσης η επικοινωνία των μαθητών, μέσα από τα παρατιθέμενα κείμενα, με σημαντικές στιγμές της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και του πολιτισμού που την παρήγαγε.

Εναλλαγή και ποικιλία στη διδακτική πράξη: Παρόλο που το εγχειρίδιο ακολουθεί σταθερή δομή στην προσέγγιση των επιμέρους Ενοτήτων, αυτό δε σημαίνει ότι η διδακτική προσέγγιση των Ενοτήτων πρέπει να είναι πάντοτε η ίδια. Ο διδάσκων οφείλει να βρίσκει τρόπους που κάνουν το μάθημα ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές. Έτσι, για παράδειγμα, μπορεί να κρίνει ότι αφόρμιση για την προσέγγιση του κειμένου μπορεί να αποτελέσει η ανάλυση οπτικού υλικού ή η συζήτηση του τίτλου, ανάλογα με το ποια τεχνική εξυπηρετεί καλύτερα τη συγκεκριμένη Ενότητα.

4. Οδηγίες για τη διδασκαλία των επιμέρους Ενοτήτων

Στους διδακτικούς στόχους κάθε Ενότητας στο Βιβλίο του Καθηγητή δίνονται οι **διδακτικοί στόχοι** ξεχωριστά για τα τρία μέρη. Εξυπακούεται, βέβαια, ότι ο διδάσκων παραλλάσσει και εμπλουτίζει αυτούς τους στόχους με δική του πρωτοβουλία και ακολουθώντας τη δυναμική της τάξης.

Α' Μέρος (Κείμενο)

Στο Βιβλίο του Καθηγητή δίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις **ενδεικτική αφόρμιση**, καθώς και κάποια πρώτα **εισαγωγικά στοιχεία**, που σκοπό έχουν να τοποθετήσουν πρωτογενώς τον μαθητή στον **τόπο**, στον **χρόνο** και στην **υπόθεση**. Ιδιαίτερη σημασία έχει να υπενθυμίζεται στους μαθητές η εποχή του συγγραφέα, ώστε να μπορέσουν σταδιακά να μάθουν τι περίπου χαρακτηρίζει κάθε εποχή, τόσο σε γλωσσικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο είδους κειμένων. Στο παρόν Βιβλίο του Καθηγητή δίνονται ενδεικτικά ολοκληρωμένα σχέδια μαθήματος στις Ενότητες 1, 2, 15 και 17.

Η **παρουσίαση** του νέου (ανάγνωση από τον διδάσκοντα και πρώτη απόδοση του νοήματος με τη βοήθεια των μαθητών, που συμβουλευόμαστε τα γλωσσικά σχόλια) πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο παραστατική και να τονίζει τις λέξεις εκείνες που θα προξενήσουν την επιθυμητή εντύπωση μέσα στην τάξη.

Οι **ερωτήσεις κατανόησης** που ακολουθούν μπορούν να απαντηθούν είτε με λέξεις και φράσεις του κειμένου, οπότε υπηρετείται και ο στόχος της εκμάθησης της σημασίας των λέξεων, είτε και ελεύθερα, στη Νέα Ελληνική.

Τα **ερμηνευτικά σχόλια** αποτελούν βοηθητικό υλικό για την κατανόηση του κειμένου, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι εξαντλητικά. Συχνά γίνονται και σχόλια πραγματολογικής φύσης, για να υπηρετηθούν και οι αρχαιογνωστικοί στόχοι του μαθήματος και να δοθεί έναυσμα για περαιτέρω έρευνα των μαθητών.

Το **εικονογραφικό υλικό** του Βιβλίου του Μαθητή δεν πρέπει να μένει ανεκμετάλλευτο. Υπάρχουν προτάσεις για αφόρμηση από μια εικόνα ή για πραγματοποίηση δραστηριότητας ή για σύγκριση και σχολιασμό εικόνων.

Στο τέλος κάθε Ενότητας δίνεται μια **φράση** με χαρακτηρισά ρητού, που συχνά συνδέεται άμεσα με το κείμενο και αποτελεί έναυσμα για περαιτέρω συζήτηση πάνω σε θέματα της αρχαίας ελληνικής ζωής και σκέψης.

Β' Μέρος (Λεξιλογικός Πίνακας – Ετυμολογικά)

Το **Β' Μέρος** κάθε Ενότητας περιλαμβάνει **λεξιλογικούς-σημασιολογικούς** πίνακες και στοιχεία για την **παραγωγή** λέξεων στην Αρχαία Ελληνική με ασκήσεις. Η αξιοποίηση αντίστοιχων στοιχείων της Νέας Ελληνικής, όπως αναφέρθηκε και στις γενικές αρχές του μαθήματος, πρέπει να αποτελεί πάγια τακτική του διδάσκοντος. Λέξεις του κειμένου που χρησιμοποιούνται και σήμερα σε κείμενα του Τύπου ή λογοτεχνικά κ.ά. μπορούν να λειτουργήσουν ως αφόρμηση. Στο Βιβλίο του Καθηγητή δίνονται και **πρόσθετες ασκήσεις**, ορισμένες από τις οποίες μπορούν να αποτελέσουν μέρος ενός ολιγόλεπτου ή ωριαίου κριτηρίου αξιολόγησης.

Αρκετά συχνά στο Βιβλίο του Μαθητή και στο Βιβλίο του Καθηγητή δίνονται **ασκήσεις** που στοχεύουν στο να διαπιστώσουν οι μαθητές ότι πολλές λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής χρησιμοποιούνται και σήμερα στη Νέα Ελληνική με την ίδια ή διαφορετική σημασία. Συχνά ζητείται από τα παιδιά η χρήση λεξικών μέσα στην τάξη, σε μια προσπάθεια να εξοικειωθούν με τα βοηθητικά εγχειρίδια Αρχαίας και Νέας Ελληνικής.

Γ' Μέρος (Γραμματική – Σύνταξη)

Το Γ' Μέρος κάθε Ενότητας περιλαμβάνει **αναλυτική παρουσίαση γραμματικών και συντακτικών φαινομένων**. Ξεκινώντας από συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις του κειμένου της Ενότητας που προσφέρονται για τον σκοπό αυτό, ο διδάσκων καλείται να μνήσει τους μαθητές του στο συγκεκριμένο γραμματικό ή συντακτικό φαινόμενο. Στο εγχειρίδιο καλύπτονται, κατά το δυνατόν, με την απαιτούμενη πληρότητα τα φαινόμενα που παρουσιάζονται και δίνονται, όπου είναι πρόσφορο, πίνακες, διαγράμματα και άλλα βοηθητικά στοιχεία. Ακολουθούν ασκήσεις που έχουν σκοπό να υποστηρίξουν τη διδασκαλία και να υποβοηθήσουν τον έλεγχο επίτευξης του γλωσσικού στόχου.

5. Αξιοποίηση της βιβλιογραφίας και δικτυογραφίας

Η παρατιθέμενη στο Βιβλίο του Καθηγητή βιβλιογραφία και δικτυογραφία μπορεί να αξιοποιηθεί πολλαπλά:

- Για την άντληση περαιτέρω πληροφοριών από την πλευρά του καθηγητή και την παρουσίασή τους στους μαθητές.

- Για την αναζήτηση υλικού από τους μαθητές που αναλαμβάνουν διαθεματικές δραστηριότητες ή εργασίες αναζήτησης.
- Για την ενημέρωση μαθητών οι οποίοι εκδηλώνουν προσωπικό ενδιαφέρον να μάθουν κάτι περισσότερο.

Είναι χρήσιμο να γράφεται στον πίνακα μια διεύθυνση ιστοσελίδας ή ένας τίτλος βιβλίου, προκειμένου να έχουν κίνητρα οι μαθητές να αυτενεργήσουν.

Ας σημειωθεί ότι οι δικτυακοί τόποι ανανεώνονται ή και καταργούνται συνεχώς, ενώ νέοι γίνονται διαθέσιμοι καθημερινά. Για τον λόγο αυτό είναι επιβεβλημένο να γίνεται έλεγχος προτού δοθούν στους μαθητές και να αναζητούνται νέοι μέσα από μηχανές αναζήτησης, όπως το Google και το Yahoo.

Ενδεικτικές διευθύνσεις στο Διαδίκτυο και τίτλοι εκπαιδευτικού λογισμικού για αναζήτηση πηγών και φωτογραφικού υλικού:

α. Αναζήτηση πληροφοριών

<http://www.perseus.tufts.edu/>

<http://www.classics.mit.edu/>

<http://www.csad.ox.ac.uk/>

<http://www.geocities.com/Athens/4752/>

<http://www.gnomon.ku-eichstaett.de/Gnomon/Gnomon.html> (Βιβλιοθήκη για τον κλασικό κόσμο)

<http://argos.evansville.edu/> (μηχανή αναζήτησης για αρχαίους πολιτισμούς - κλασική αρχαιολογία)

<http://www.tlg.uci.edu/~tlg/index/resources.html>

β. Μουσεία και εικονικές περιηγήσεις

Ελληνικά Μουσεία και Συλλογές – Υπουργείο Πολιτισμού: <http://www.culture.gr>

Ελληνικά Μουσεία: <http://www.monopoli.gr/museums.html>

ICOM: <http://www.icom.org/>

ICOM: Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων – Ελληνική Επιτροπή: <http://www.otenet.gr/icom/index.html/>

<http://www.comlab.ox.ac.uk/archive/other/museums.html>

<http://www.museumlink.com/virtual.htm>

<http://www.museums.reading.ac.uk/vlmp/world.html>

<http://archive.comlab.ox.ac.uk/other/museums.html>

<http://www.elsas.demon.nl/indexme.htm>

<http://www.dreamscape.com/frankvad/museums.html>

<http://metalab.unc.edu/louvre/>

γ. Τίτλοι εκπαιδευτικού λογισμικού

H Άρτεμις στην Αρχαία Αθήνα, MLS Multimedia/Exodus, 1999.

Ελληνική μυθολογία: Ένα ταξίδι στη φαντασία, Virtual Reality, 1997.

Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός-Ελληνική Μυθολογία, LIBROCOM.

H Αθήνα στα χρόνια του Περικλή, εκδ. Ερμής, 1999.

Mythology, EMME Interactive.

Portraits of Byzantium, Lambrakis Research Foundation, 1997.

Μύθοι της αρχαίας Ελλάδας: Οι γνωστοί και άγνωστοι αρχαίοι ελληνικοί μύθοι ζωντανεύουν με έναν πρωτότυπο θεατρικό πολυμεσικό τρόπο, I.E.K. Όμηρος, περιοδικό RAM, 122 (1999).

Το Μουσείο του Αιώνα. Ψηφιακό ταξίδι στο Μουσείο του Μέλλοντος, περιοδικό ROM, 16 (2000).

δ. Βασικές εκδόσεις αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων

Όσον αφορά τις εκδόσεις των αρχαίων ελληνικών κειμένων, υπάρχουν οι δύο βασικές σειρές της Οξφόρδης (Oxford Classical Texts) και της Λιψίας (Teubner), που περιέχουν εισαγωγή (στα λατινικά συνήθως), το κείμενο και κριτικό υπόμνημα (κριτικές εκδόσεις). Χρηστικές είναι οι εκδόσεις Loeb Classical Library και Budé (Société d'édition Les Belles Lettres) με εισαγωγή για τον συγγραφέα και το έργο του, κείμενο με λίγα σχόλια και μετάφραση αγγλική και γαλλική αντίστοιχα. Ελληνικές χρηστικές σειρές υπάρχουν πολλές:

Βιβλιοθήκη Φέξι Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων (ΦΕΞΗ)

Τα Άπαντα των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων (ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ)

Βιβλιοθήκη Αρχαίων Συγγραφέων (ΠΑΠΥΡΟΣ)

Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο (ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ)

Αρχαίοι Έλληνες Λυρικοί (ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ)

Αρχαίοι Συγγραφείς (ΕΞΑΝΤΑΣ)

Αρχαίοι Συγγραφείς (ΖΗΤΡΟΣ)

Βιβλιοθήκη των Ελλήνων (ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ)

Ελληνική Βιβλιοθήκη (ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ)

Βιβλιοθήκη Ελλήνων Συγγραφέων (ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ – ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΕΡΓΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ)

Οι Έλληνες (ΚΑΚΤΟΣ)

Αρχαίοι Έλληνες Συγγραφείς (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ)

Μικρή Βιβλιοθήκη Αρχαίων Συγγραφέων (ΤΟΛΙΔΗ)

Βιβλιοθήκη Αρχαίων Συγγραφέων (ΣΤΙΓΜΗ)

Παλαιότερα κυκλοφόρησαν λίγους φροντισμένους, αλλά δυσεύρετους πια τόμους και οι εκδόσεις Δ. Δημητράκου.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

[Με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για τη διδασκαλία του μαθήματος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο]

1. Γενικές αρχές

Η αξιολόγηση του μαθητή αποτελεί μια συνεχή παιδαγωγική διαδικασία, με βάση την οποία παρακολουθείται η πορεία της μάθησης, προσδιορίζονται τα τελικά αποτελέσματά της και εκτιμώνται, παράλληλα, άλλα χαρακτηριστικά του μαθητή τα οποία σχετίζονται με το έργο του σχολείου, π.χ. η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, η καλλιέργεια ερευνητικού πνεύματος, η δυνατότητα συνεργασίας με άλλους μαθητές κ.ά. Πρόκειται για οργανικό στοιχείο της διδακτικής – μαθησιακής διαδικασίας, η οποία αρχίζει με τον καθορισμό των στόχων και ολοκληρώνεται με τον έλεγχο της επίτευξής τους. Πρώτιστος στόχος της είναι η συνεχής βελτίωση της διδασκαλίας και της γενικότερης λειτουργίας του σχολείου, καθώς και η συνεχής ενημέρωση εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων για το αποτέλεσμα των προσπαθειών τους, ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά μαθησιακά αποτελέσματα.

Η αξιολόγηση του μαθητή διακρίνεται σε **τρία στάδια**:

Στην **αρχική ή διαγνωστική** αξιολόγηση, κατά την οποία βασικός στόχος είναι να διαπιστωθούν το επίπεδο επάρκειας του μαθητή και τα αίτια των ελλείψεων στις γνώσεις του. Εφαρμόζεται κατά την αρχή της μαθησιακής διαδικασίας, αλλά και κατά τη διάρκειά της.

Στη **διαμορφωτική ή σταδιακή** αξιολόγηση, που στοχεύει στον έλεγχο της πορείας του μαθητή προς την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων. Εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και έχει κυρίως πληροφοριακό χαρακτήρα. Οι τελικές διαπιστώσεις προκύπτουν από τον παιδαγωγικό δημιουργικό μαθησιακό διάλογο μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή, με σκοπό να εξαχθούν οι πληροφορίες που απαιτούνται για την πιθανή τροποποίηση του σχεδιασμού ή της διδακτικής μεθόδου.

Στην **τελική ή συνολική** αξιολόγηση. Πρόκειται για ανακεφαλαιωτική αλλά και ανατροφοδοτική διαδικασία, προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός επίτευξης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων σε σχέση με τους προκαθορισμένους τελικούς στόχους. Ουσιαστικά συγκρίνεται το μαθησιακό επίπεδο κάθε μαθητή με αυτό που διέθετε πριν και η ομαδική επίδοση της τάξης σε σχέση με την προσδοκώμενη και επιδιωκόμενη.

2. Αξιολόγηση του μαθητή

Γενικά ο τρόπος αξιολόγησης του μαθήματος μέσα στο σχολείο πρέπει να στοχεύει στην αποτίμηση της προσωπικής στάσης των μαθητών απέναντι στα κείμενα, της επικοινωνίας τους με το περιεχόμενο και τα συμφραζόμενα των κειμένων, της κριτικής τοποθέτησής τους απέναντι σε ερωτήματα που αναδύονται, αλλά και της αρχαιογνωσίας τους και του βαθμού κατάκτησης της γλώσσας.

Αναλυτικότερα:

Οι **ερωτήσεις αξιολόγησης** βρίσκονται σε αντιστοιχία με τους διδακτικούς στόχους και τη μέθοδο διδασκαλίας και εντάσσονται οργανικά στη διδακτική διαδικασία την οποία ανατροφοδοτούν, ώστε να είναι αποτελεσματικότερη. Στο μάθημα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, δεδομένου ότι ένα λογοτεχνικό κείμενο επιδέχεται πολλαπλές ερμηνευτικές αναγνώσεις και διδακτικές προσεγγίσεις, χρησιμοποιείται ποικιλία ερωτήσεων.

Η ποικιλία και η διαβάθμιση των ερωτήσεων επιτρέπει τον ευρύτερο και ουσιαστικότερο έλεγχο των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας με βάση τις αποκτηθείσες γνώσεις των μαθητών.

Η συγκέντρωση και επεξεργασία του υλικού για την εκπόνηση θεματικών και συνθετικών δημιουργικών εργασιών συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των διδακτικών Ενοτήτων οι οποίες αναφέρονται σε αυτές.

Στους μαθητές ανατίθενται διαθεματικού τύπου εργασίες, οι οποίες αφορούνται από το κείμενο και το συσχετίζουν με άλλα γνωστικά αντικείμενα αναδεικνύοντας ενδιαφέρουσες πτυχές τους.

Ειδικότερα **κατά τη διδακτική δραστηριότητα** ενδείκνυται η χρησιμοποίηση των ακόλουθων τρόπων αξιολόγησης:

Για τον έλεγχο της γλωσσικής κατάρτισης των μαθητών του Γυμνασίου οι ερωτήσεις-ασκήσεις αξιολόγησης πρέπει να καλύπτουν όλα τα επίπεδα της γλωσσικής διδασκαλίας, δηλαδή τη γνώση της γραμματικής και της σύνταξης, την κατάκτηση του λεξιλογίου και την ικανότητα κατανόησης κειμένου. Έτσι, απαιτούνται τρεις κατηγορίες ασκήσεων:

α) Για τη γνώση της γραμματικής και της σύνταξης, αντικειμενικού τύπου:

– πολλαπλής επιλογής διαφόρων τύπων, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης, διάξευξης κ.ά.

– μετασχηματισμού φράσεων ή ολόκληρων προτάσεων (π.χ. από τον έναν αριθμό στον άλλο).

β) Για την κατάκτηση του σημασιολογικού επιπέδου της γλώσσας:

- αναγνώρισης της σημασίας των λέξεων από τα συμφραζόμενα.
- κυριολεκτικής ή μεταφορικής χρήσης της κατάλληλης λέξης σε προτάσεις που κατασκευάζουν οι μαθητές ή που τους δίνονται από το διδάσκοντα.
- αντιστοίχισης λέξεων ως προς τη σημασία ή το γραμματικό τύπο.
- ετυμολογίας: δημιουργίας οικογενειών ομόρριζων λέξεων, παραγωγής, σύνθεσης ή ανάλυσης λέξεων στα συνθετικά τους μέρη.

γ) Για την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων:

- ανοικτού ή κλειστού τύπου, κατά περίπτωση, που απαιτούν μια προσωπική στάση ή εκτίμηση του μαθητή για το θέμα του κειμένου, τη δράση ή για τη στάση των προσώπων και τα περιγραφόμενα στοιχεία.
- ελέγχου του βαθμού κατανόησης του περιεχομένου του διδαγμένου κειμένου. Πρόκειται στην ουσία για γενική απόδοση του νοήματος του κειμένου στη ν.ε., καθώς δεν προβλέπεται σε αυτή την τάξη πιστή μετάφραση.
- ανάγνωσης σύντομων παράλληλων κειμένων του ίδιου ή άλλων συγγραφέων για απλές επισημάνσεις, ανάλογες με την ηλικία των μαθητών και συμβατές με τους σκοπούς της γλωσσικής διδασκαλίας.

Οι **δοκιμασίες** που περιλαμβάνονται στο Βιβλίο του Καθηγητή, τόσο οι ολιγόλεπτες όσο και οι ωριαίες, έχουν ως στόχο να διαπιστωθεί περιοδικά εάν και κατά πόσο οι μαθητές:

- α) έχουν κατανοήσει το προσφάτως διδαχθέν υλικό,
- β) έχουν ανάγκη από επιπρόσθετη βοήθεια και σε ποια επιμέρους σημεία,
- γ) αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην κατανόηση του λεξιλογίου και των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων οι οποίες μπορεί να αποτελούν εμπόδιο στην πρόοδό τους,
- δ) μπορούν να εργαστούν αυτόνομα σε συνθήκες ανάλογες με εκείνες των εξετάσεων.